

інструкції з безпеки для передбачуваних робіт: введення в експлуатацію; експлуатація; навантажувально-розвантажувальні роботи із вказівкою маси машин, механізмів та їх частин, коли їх зазвичай перевозять окремо; збирання, розбирання; налагодження; технічне обслуговування (обслуговування і ремонт); якщо треба — інструкції з навчання; якщо треба — основні характеристики інструментів, що можуть установлюватися на машинах і механізмах.

Крім того, якщо треба, в інструкціях можна дати застереження щодо недопустимих методів і способів використання машин і механізмів.

Введення в експлуатацію машин і механізмів закордонного виробництва проводиться за інструкціями, перекладеними українською (російською) мовою та поданими мовою країни-виробника (мовою оригіналу).

Інструкції мають містити рисунки, схеми, потрібні для введення в експлуатацію, технічного обслуговування, контролю, перевірки правильності роботи, ремонту, вказівки з безпеки поведіння.

Виробник зобов'язаний указати робочий режим машин і механізмів під час вимірювань (шуму, вібрації) та методи вимірювань.

Якщо машини, механізми призначено для використання в особливих умовах (скажімо, у вибухонебезпечній атмосфері) чи передбачено їх модернізацію (протишумові, противібраційні заходи), треба надати їй потрібну для цього інформацію (параметри атмосфери; тип демпферів, масу блоків фундаменту тощо).

*Головач Л.В.
(Полтава)*

ПІДГОТОВКА ВСІХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ ДО ДІЙ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ ЯК ОСНОВНЕ ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЦЕНТРУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

На сучасному етапі наслідки надзвичайних ситуацій становлять серйозну загрозу безпеці людини, суспільству, а також стабільності розвитку економіки держави. Сучасна цивілізація розвивається так, що людству не уникнути техногенних аварій, стихійних лих, екстремальних ситуацій, внаслідок яких гинуть люди, знищуються матеріальні і культурні цінності, а економіці завдаються збитки вразливих масштабів. Все це порушує виробничі процеси, погіршує стан довкілля й умови життєдіяльності населення. Аналіз тенденції розвитку техногенних аварій, катастроф і стихійних лих та прогноз можливих небезпек показує, що на території України на початку ХХІ століття зберігається високий ступінь ризику виникнення великомасштабних надзвичайних ситуацій техногенного, природного і соціального характеру. Реалізація заходів у сфері запобігання виникненню надзвичайним ситуаціям є одним із головних пріоритетних напрямів роботи Кабінету Міністрів України, центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого

самоврядування, підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності.

Розглядаючи Полтавську область відповідно до “Державного класифікатору надзвичайних ситуацій ДК 019-2010”, Порядку класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.03.04 р. № 368 та наказу МНС України від 12.12.12 р. № 1400 „Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій” характерними надзвичайними ситуаціями регіону є пожежі, дорожньо-транспортні пригоди, виявлення застарілих боєприпасів, лісові пожежі, торф’яні пожежі, пригоди на водних об’єктах, отруєння грибами, отруєння чадним газом, аварії на залізничних шляхах. Так протягом 2013 року в області виникло 6 надзвичайних ситуацій (загинуло 6 осіб), що на 100% більше ніж у минулому році (3 НС, загинуло 8 осіб). Завдяки взаємодії та скоординованим діям регіональних структур та ланок територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту, протягом 2013 року вдалося суттєво зменшити кількість надзвичайних подій та показники загибелі людей у порівнянні з аналогічним періодом минулого року. Так у 2013 році на території Полтавської області сталося 3085 надзвичайних подій (з них 6 НС), що на 15 % менше, ніж у 2012 року (3628 подій, з них 3 НС). Розподіл надзвичайних подій за характером в 2013 році склав: техногенного – 2781, що на 12% менше, ніж у 2012 році (3180); природного – 85, що на 51 % менше, ніж у 2012 році (175); соціального – 219, що на 19% менше, ніж у 2012 році (273). В наслідок надзвичайних подій: загинули 424 особи, з них 15 дітей, що на 9 % менше, ніж у 2012 році (468 осіб, з них 15 дітей); постраждало 1727 осіб, з них 200 дітей, що на 6 % більше, ніж у 2012 році (1625 осіб, з них 199 дітей).

Основні причини виникнення ДТП: порушення правил маневрування – 306 ДТП (питома вага 27,4 %); перевищення водіями швидкості руху – 258 ДТП (23 %); порушення ПДР пішоходами – 203 ДТП (18 %); недодержання дистанції – 106 ДТП (9,5 %); порушення правил проїзду перехресть – 114 ДТП (10,2 %); керування транспортними засобами в нетверезому стані – 82 ДТП (7,3 %);

У 2013 році на території Полтавської області зареєстровано 59 випадків виявлення застарілих боєприпасів, що на 46 % менше, ніж за аналогічний період 2012 року (110 випадків).

За 2013 рік на території Полтавської області виникло 9 лісових пожеж, внаслідок яких вигоріло 3,66 га лісової підстилки, з них: Держлісгосп – 3 пожежі, вигоріло 0,2 га лісової підстилки; Облагроліс – 2 пожежі, вигоріло 0,16 га лісової підстилки; інші – 4 пожежі, вигоріло 3,3 га лісової підстилки.

У 2013 році на території Полтавської області виникло 7 торф’яних пожеж, внаслідок яких вигоріло 20,4 га покладів торфу.

Причини та обставини, що призвели до загибелі людей на водних об'єктах: Порушення правил поведінки на воді та льоду – 67 випадків, з них купання у нетверезому стані – 42 випадки; нещасні випадки (раптове погіршення стану здоров'я, відсутність догляду за дітьми і т. і.) – 10 випадків.

У 2013 році внаслідок отруень дикорослими грибами постраждало 38 осіб (загиблих немає), з них 10 дітей.

За 2013 рік внаслідок отруєння чадним газом загинуло 6 людей, з них 1 дитина та постраждало 7 осіб, з них 1 дитина, що на 76% менше у порівнянні з минулим роком.

У 2013 році в Полтавській області внаслідок потрапляння під потяги загинуло 9 дорослих людей та постраждало 10 дорослих людей.

Аналізуючи ситуацію робимо висновок, що одним із пріоритетів в роботі Державної Служби Надзвичайних Ситуацій України є здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях.

Відповідно до постанови від 23 жовтня 2013 р. № 819 «Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту» Навчально-методичні центри сфери цивільного захисту – це бюджетні установи системи освіти у сфері цивільного захисту, які проводять функціональне навчання (підвищення кваліфікації цільового призначення) керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, забезпечують надання інших освітніх послуг та методичний супровід суб'єктів господарювання, що проводять навчання населення діям у надзвичайних, аварійних ситуаціях та в умовах терористичного акту.

Інститут державного управління у сфері цивільного захисту виконує функції головного навчально-методичного центру.

Перелік навчально-методичних центрів сфери цивільного захисту з навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, формується ДСНС в установленому нею порядку з територіальних курсів, навчально-методичних центрів цивільного захисту та безпеки життєдіяльності.

Основні засади функціонування, завдання, повноваження та функції навчально-методичного центру визначаються типовим положенням про територіальні курси, навчально-методичні центри цивільного захисту та безпеки життєдіяльності, що затверджується Міноборони за погодженням з Міністерством освіти і науки України.

Права, обов'язки і гарантії педагогічних працівників навчально-методичного центру визначаються відповідно до законодавства у сфері освіти.

Метою навчання є забезпечення потреб органів виконавчої влади, органів самоврядування, підприємств, установ та організацій у працівниках, здатних компетентно і відповідально виконувати управління техногенною і природною безпекою населення, територій та суб'єктів господарювання.

З 1 липня 2013 року набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України за №444 „Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях”. Цей Порядок визначає механізм організації навчання населення діям у НС, його структуру, види та форми.

Навчально-методичне забезпечення підготовки та навчання покладається на Державну службу України з надзвичайних ситуацій та Міністерство освіти і науки України.

Визначено три категорії підготовки населення, зокрема, працююче населення, діти дошкільного віку, учні та студенти та непрацююче населення.

Навчання працюючого населення здійснюється за місцем роботи: безпосередньо на підприємствах, в установах та організаціях за програмами підготовки працівників до дій у НС, а також в ході проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з ЦЗ.

Програми підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях розробляються і затверджуються підприємствами, установами, організаціями на підставі програм та організаційно-методичних вказівок з підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях, що розробляються і затверджуються ДСНС, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування. Програми навчання з питань пожежної безпеки погоджуються із Державною службою України з НС.

Наступна категорія – діти дошкільного віку, учні та студенти. Організація їх навчання здійснюється Міністерством освіти і науки України згідно із затвердженими ним і погодженими з ДСНС України навчальними програмами.

Підготовка студентів вищих навчальних закладів області здійснюється за програмами: „Безпека життєдіяльності”, „Цивільний захист” (спільний наказ Міністерства освіти і науки України, Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 21.10.2010 №969/922/216 „Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у вищих навчальних закладах України”).

У вищих навчальних закладах I–II рівнів студенти вивчають предмет „Захист Вітчизни” відповідно до програми для загальноосвітніх навчальних закладів „Захист Вітчизни” 10–11 класи (лист №1/11-6881 від 14.08.2009).

З метою відпрацювання дій у разі виникнення НС у вищих навчальних закладах проводяться щороку об'єктові тренування.

У загальноосвітніх навчальних закладах учні 1–4 класів навчаються за розділом „Основи здоров'я” загальної програми, учні 5–9 класів – за програмою „Основи здоров'я” (лист МОН України від 23.12.2004 № 1/11-6611).

Учні 10–11 класів та ПТУ вивчають розділи „Основи цивільного захисту” та „Основи медичних знань і допомоги” програми „Захист Вітчизни” (лист Міністерства освіти і науки України України від 14.08.2009 №1/11-6881). Закінчується вивчення щорічним проведенням об'єктового тренування – Дня ЦЗ.

За вимогами Державного стандарту дошкільної освіти України – базового компоненту дошкільної освіти інваріантними частинами є „Безпека життєдіяльності”, „Здоров'я та хвороба”, „Гігієна життєдіяльності” та „Здоров'язбережувальна компетенція”. Для поліпшення якості навчально-виховної роботи з дітьми дошкільного віку з основ безпеки життєдіяльності проводиться щорічно Тиждень безпеки дитини.

Для координації науково-методичної діяльності, узагальнення і поширення ефективних форм і методів організації навчально-виховного процесу з питань безпеки життєдіяльності та цивільного захисту визначаються МОН України – базові за галуззю знань кафедри з безпеки життєдіяльності у вищих навчальних закладах, а відділами (управліннями) освіти райдержадміністрацій (міськвиконкомів) – територіальні базові (опорні) загальноосвітні та дошкільні навчальні заклади.

Проте, для їх діяльності маємо лише проект Типового положення про опорний (базовий) навчальний заклад з питань цивільного захисту та безпеки життєдіяльності у мережі загальноосвітніх навчальних закладів.

Позашкільна освітня робота з питань формування культури безпеки життєдіяльності серед дітей та молоді, формування здорового способу життя, оволодіння ними навичками самозахисту і рятування проводиться у позашкільних закладах, а також шляхом організації шкільних, районних (міських), обласних та Всеукраїнських змагань з безпеки життєдіяльності, організаторами яких є ВДГР „Школа безпеки”, ДЮП.

Навчання непрацюючого населення діям у надзвичайних ситуаціях здійснюється шляхом проведення інформаційно-просвітницької роботи за місцем проживання та самостійного вивчення загальної програми навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях.

Організовується дана робота місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, в тому числі через утворені при них консультаційні пункти (Наказ МНС України від 07.06.2011 № 587 „Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку створення, обладнання та забезпечення функціонування консультаційних пунктів з

питань цивільного захисту при житлово-експлуатаційних організаціях та сільських (селищних) радах ”).

Що стосується роботи навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Полтавської області протягом 2013 року функціональне навчання за програмами теоретичної підготовки пройшли навчання – 2027 (дві тисячі двадцять сім) осіб, загальна кількість навчальних груп – 116 (сто шістнадцять), загальна кількість слухачів, які пройшли короткострокове підвищення кваліфікації в 2013 році, становить 1355 (одна тисяча триста п’ятдесят п’ять) чоловік, кількість навчальних груп – 72 (сімдесят дві), загальна кількість осіб, які пройшли курсове навчання становить 672 (шістсот сімдесят дві) особи, кількість навчальних груп – 44 (сорок чотири), загальна кількість осіб, які пройшли професійно-технічне навчання складає 293 особи, спеціальне навчання складає 699 осіб, функціональне навчання за програмами практичної підготовки проведено 1009 (одна тисяча дев’ять) навчальних занять.

Роблячи висновок треба зауважити, що реалії сьогодення вимагають підвищення рівня обізнаності населення з питань безпечної поведінки при виникненні екстремальних ситуацій різного характеру.

Необхідно пам’ятати, що підготовка населення з цивільного захисту – є одне з найважливіших завдань, від якого залежить якість виконання заходів цивільного захисту у надзвичайних ситуаціях. Від рівня підготовки залежить як життя людей, так і збереження матеріальних цінностей.

Використані джерела

1. *Кодекс цивільного захисту України прийнятий 02.10. 2012 року Верховною Радою України.*
2. *Державний класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 019:2010, введений у дію наказом Держстандарту України від 11.10.2010 № 457.*
3. *Статут навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Полтавської області затверджений розпорядженням Голови ОДА від 18.05.2013 року за №215.*
4. *Постанова від 23 жовтня 2013 р. № 819 „Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов’язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту”.*
5. *Постанова Кабінету Міністрів України за №444 „Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях ”.*
6. *Наказ Міністерства освіти і науки України, Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 21.10.2010 №969/922/216 „Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у вищих навчальних закладах України ”.*
7. *Лист Міністерства освіти і науки України №1/11-6881 від 14.08.2009.*

8. *Лист Міністерства освіти і науки України України від 14.08.2009 №1/11-6881*
9. *Наказ МНС України від 07.06.2011 № 587 „Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку створення, обладнання та забезпечення функціонування консультаційних пунктів з питань цивільного захисту при житлово-експлуатаційних організаціях та сільських (селищних) радах”.*